

Informatsioon ja Eesti seisukohad Euroopa Ülemkogu kohtumiseks 11.-12. detsembril 2008. a

Seisukohad on koostanud Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaat koostöös Välisministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Põllumajandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.

Eesistuja poolt 7. novembril esitatud päevakorra järgi käsitletakse ülemkogu kohtumisel järgmisi teemasid: Lissaboni leping, majandus- ja rahandusküsimused, energia- ja kliimapakett, ühine põllumajanduspoliitika, välissuhted ja julgeolek. Peamiseks aruteluteemaks ülemkogul saab tõenäoliselt finantskriis, selle mõju majandusele ja meetmete võtmine Euroopa majanduse elavdamiseks, energia- ja kliimapaketi kokkulepete saavutamine ja kuidas edasi minna Lissaboni lepinguga. Need on ka Eesti jaoks antud ülemkogul kõige olulisemad teemad.

1) Lissaboni leping

Vastavalt 2008. a oktoobri ülemkogul kokkulepitule oodatakse Iiri valitsuselt pärast siseriiklikku konsultatsiooniprotsessi lõppemist ettepanekuid Lissaboni lepinguga edasiminekuks. 28. novembril avaldas Iirimaa parlamendi alamkomitee, mis analüüsis Iirimaa tulevikku EL-s ning Lissaboni lepinguga seonduvat, oma tegevuse kohta raporti. Välja ei pakuta konkreetseid lahendusi, kuid ei soovitata lepingu parlamentaarset ratifitseerimist ega ka väljajäämiserandite kehtestamist Iirimaale; uue referendumi korraldamist ei välistata. Tõenäoliselt võib pidada lepingule lisandusi (nt deklaratsioonidena), kus kirjutatakse täpsemalt lahti Iirimaale enim murettekitavad küsimused.

Ülejäänud liikmesriikidest on Lissaboni leping veel ratifitseerimata Tšehhi Vabariigis, Poolas ja Saksamaal. Hiljuti ratifitseeris lepingu Rootsi (20. novembril). Tšehhi Konstitutsioonikohus on leidnud, et leping on riigi põhiseadusega kooskõlas ning nüüd on vajalik lepingu ratifitseerimine kahekojalises parlamendis. Poolas ja Saksamaal ootab leping jätkuvalt presidendi kinnitust.

Eesti seisukoht:

Toetame Lissaboni lepingu ratifitseerimisprotsessi jätkumist nendes liikmesriikides, kus seda veel lõpetada ei ole jõutud, ning lepinguga edasimineku teekaardi vastuvõtmist detsembri ülemkogul.

2) Majandus- ja rahandusküsimused

Ülemkogu arutab uuesti finantskriisi ja selle mõju majandusele, tehakse kokkuvõtte 2008. oktoobri ülemkogu kohtumise järel alustatud tööst ja võetakse vastu otsused ja suunised finantsstabiilsuse ja -järelevalve tugevdamisest, rahvusvahelise finantssüsteemi reformimiseks tehtavatest algatustest ja majanduse elavdamise meetmetest.

Finantsstabiilsuse tugevdamine ning rahvusvahelise finantssüsteemi reform

Olukord finantsturgudel on haavatav ja ebakindel ning seda hoolimata valitsuste ulatuslikest abipakettidest. Samaaegselt on astunud mitmeid samme, et tugevdada järelevalvet sektori üle nii koheselt kui ka pikemas perspektiivis. Euroopa Liidu liikmesriigid on kriisi lahendamiseks pakkunud garantiisid pankade laenamisele ning võimalusi rekapitalizeerimiseks, nende võimaluste mahud ulatuvad vastavalt 1800 miljardi euro ning 280 miljardi euroni.

2009. aastaks plaanitud tegevused võtavad arvesse ka G20 raames kokkulepitut. Eraldi võib ära märkida komisjoni plaanitud valget raamatut finantskriisi juhtimise valmisolekust, Larosière töörühma võimalikke ettepanekuid finantsjärelevalve edasisteks arenguteks.

15. novembril 2008 G20 raamistikus toimunud finantskriisi tippkohtumise deklaratsioon põhineb olulisel määral Euroopa Liidu sisendile, mis lepiti kokku 7.11.08. Lisaks pannakse G20 deklaratsioonis suuremat rõhku arenevate riikide ja arengumaade toetamisele ning esitatakse selgem ajakava, mis jaotab ettevõetavad tegevused kiireloomulisteks (ellu viia 31. märtsiks 2009. a) ja keskpikkadeks. Täiendavalt lubatakse järgneva 12-kuu jooksul mitte kehtestada proteksionistlikke meetmeid, ning rõhutatakse 2008 Doha voorus põhimõttelise kokkuleppe saavutamise vajalikkust.

Eesti seisukoht

- Tervitame kiirelt algatatud meetmeid EL tasandil kriisijuhtimise suuremaks ühtlustamiseks, sh hoiuste tagamise skeemide, riigiabi- ja raamatupidamisreeglite kohaldamise ja kohandamise, pankade rekapitalizeerimise mooduste, kommunikatsiooni ja koordineerimise jmt osas. Erinevate meetmete valikult peaks jätkuvalt lähtuma järgnevatest põhimõtetest: eelistada turupõhiseid lahendusi ning vältida üleregulatsiooni, põhjendamatu riikliku sekkumise ning proteksionismi. Tervitame piiriüleste finantsettevõtete järelevalve tõhustamist.
- Toetame G20 deklaratsiooni ja tervitame selle ulatuslikku kooskõlalisust EL27 sisendiga. Ecofin-nõukogu peab oma põhitähelepanu lähitulevikus suunama kiireloomuliste meetmete detailide kokkuleppimisele. Peame väga oluliseks, et G20 tööplani rakendamisel oleks EL tervikuna kaasatud üleeuroopaliste lahenduste kokkuleppimise ning EL seisukohtade kujundamise. Finantsstabiilsuse tagamisel ja järelevalve korraldamisel peab olema senisest suurem rõhuasetus pikema perspektiivi küsimustel.

Euroopa majanduse elavdamise kava

Oktoobri ülemkogu järeldustes kinnitati valmidust võtta vajalikke meetmeid kasvu ja tööhõive toetamiseks. mh kutsuti komisjoni üles esitama 2008. a jooksul vastavaid ettepanekuid, sh eriti ELi tööstuse rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks. Ülemkogult oodatakse Euroopa Komisjoni 26. novembril esitatud majanduse elavdamise kava heakskiitmist. Komisjoni kava juhindub neljast eesmärgist: (1) anda tugev nõudlusimpulss, (2) vähendada majandussurutise mõju tööturule; (3) liikuda edasi kasvu toetavate struktuursete reformidega; (4) kiirendada üleminekut süsinikuvaesele majandusele. Nõudluse suurendamiseks pakub komisjon 200 miljardi euro ehk 1.5% SKPst suurust kohest koordineeritud fiskaalstiimulit, mis arvestab stabiilsus- ja kasvupakti nõudeid.

Eesti seisukoht:

- Tervitame koordineeritult läbimõeldud lähenemist majanduskriisist väljumiseks. EL-üleste majanduse stimuleerimise plaanide koostamisel tuleb arvestada liikmesriikide majandustsükli faase, fiskaalpositsiooni muutusi, majanduspoliitilisi eesmärgi, piiriüleste mõjusid ning juba ellu viidavaid meetmeid.
- Liikmesriikide poolt rakendatavad meetmed peavad jääma stabiilsuse ja kasvu pakti raamidesse ning kindlasti on vajalik jätkata struktuurireformidega majanduste paindlikumaks muutmiseks.
- Peame Eesti kontekstis esmatähtsaks konvergentsikriteeriumite täitmist ning eurole üleminekut, milleks näeme võimalust 2011. a – euroala stabiilsus ja usaldusväärsus on parim viis majanduse toetamiseks. Oleme suhteliselt varem alanud eelarvepositsiooni

kohanemise tõttu oma manööverdamisruumi ammendanud ega pea võimalikuks veelgi suuremat eelarveekspansiooni, pidades silmas keskpikki prioriteete ja eelarve jätkusuutlikkust.

- Me ei toeta järske pööordeid maksupoliitikas majanduskriisi ettekäändel. Maksupoliitikate märksõnadeks peab olema stabiilsus ning pikaajaline vaade. Me arvame, et komisjoni tehtud maksupoliitilised ettepanekud ei ole kooskõlas ajutisuse ja eelarvete pikaajalise jätkusuutlikkuse põhimõtetega. Eraldi rõhutame, et me ei toeta käibemaksu vähendatud määrasid majanduspoliitika instrumendina.

3) Energia- ja kliimapakett

Ülemkogu eesmärgiks on energia- ja kliimapaketi osas kokkuleppele jõuda 2008. aasta lõpuks. Selleks peab ülemkogu saavutama kokkuleppe energia- ja kliimapaketi viimastes lahtistes küsimustes, milleks on eeldatavalt solidaarsus heitkoguste jagamisel ning tasuta kvoot elektrile ja tööstustele. Paketti käsitletakse eelnevalt 4. detsembri keskkonnanõukogus ja 8. detsembri TTE-energia nõukogus.

Eesti jaoks on jätkuvalt olulisim teema kolmandatest riikidest (e. Venemaalt) pärineva elektri impordi reguleerimise küsimus. Eesti on välja pakkunud sõnastusettepanekud, millega soovime imporditud elektri kaasamist emissioonikaubanduse süsteemi samadel alustel Euroopa Liidus toodetud elektriga.

Eesti peab ühtlasi vajalikuks sätestada teatud erandjuhtudel võimaluse anda elektritootjatele ajaliselt ja ulatuslikult piiratud tasuta kvoot. Tasuta kvoot on üks võimalus siseriiklike elektritootjate toetamiseks, kuid ei lahenda pikas perspektiivis meie tarnekindlusega seotud muresid.

Komisjon koos eesistujaga on teinud Eesti jaoks positiivse ettepaneku, milles on arvesse võetud nende liikmesriikide muresid, kellel on ebapiisavad energiaühendused EL võrkudega – on algatatud Läänemere ühenduste plaani koostamine.

Eesti lähtub oma seisukohtades Vabariigi Valitsuse 21. veebruari 2008. a ja 9. oktoobri 2008. a kliimaküsimuste ja taastuvenergia meetmepaketi kohta heaks kiidetud seisukohtadest.

Eesti seisukoht:

- Eesti toetab kokkuleppe saavutamist paketi pidades selle struktuuri tasakaalustatuks.
- Tervitame Läänemere energiaühenduste kava ellukutsumist ning peame oluliseks kiiret edasiliikumist selle peatseks realiseerumiseks.
- Eesti jaoks on oluline, et kolmandatest riikidest pärineva elektri import Euroopa Liidu siseturule on kaasatud kvoodikaubanduse skeemi (ETS), sest Euroopa Liidu siseturul tuleb kõigile luua võrdsed konkurentsitingimused.
- Peame oluliseks tasuta kvoodi andmise võimalust elektrisektorile juhtudel, kus liikmesriigil on piiratud energiaühendused teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

4) Ühine põllumajanduspoliitika

Ülemkogu teeb kokkuvõtte põllumajandusministrite tööst ja annab vajadusel suunised edasiseks tegevuseks. 20. mail 2008. aastal esitas komisjon ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) „tervisekontrolli“ seadusandlikud ettepanekud, mida tutvustati esmakordselt 25.-27. mail 2008. aastal toimival mitteametlikus põllumajanduse ja kalanduse nõukogus. Ettepanekute eesmärk oli käesoleva finantsperspektiivi raames täiustada ja ajakohastada teatud sätteid (nt piimakvoodi kaotamine) muutunud tingimuste ja uute väljakutsete tõttu –

seega ei olnud tegemist uue reformiga. Liikmesriigid jõudsid ÜPP tervisekontrolli osas poliitilisele kokkuleppele 18.-20. novembri 2008. aasta põllumajanduse ja kalanduse nõukogus.

Paralleelselt ÜPP „tervisekontrolli“ aruteludega toimus 23. septembril 2008 Prantsusmaal Annecy's mitteametliku põllumajanduse ja kalanduse nõukogu, mille raames arutati esmakordselt ühise põllumajanduspoliitika tulevikku pärast 2013. Nende arutelude valguses koostas eesistujariik nõukogu järelduste eelnõu, mis sooviti heaks kiita 28. novembri 2008 aasta põllumajanduse ja kalanduse nõukogus ning suunata need järeldused aruteluks ka detsembri ülemkogule. Kuna aga Suurbritannia, Rootsi ja Läti vastuseisu tõttu ei suudetud nõukogu järeldustes üksmeelele jõuda, siis otsustas eesistujariik edastada 11.-12. detsembri ülemkogule eesistujariigi järeldused.

Eesti seisukoht:

- 28. novembril enamike liikmesriikide poolt heakskiidu leidnud eesistuja järeldused on igati hea algus ühise põllumajanduspoliitika tuleviku aruteludeks.
- Täna eksisteeriv ühine põllumajanduspoliitika vajab kindlasti reformimist, kuid ÜPP peab jääma ühiseks poliitikaks ka tulevikus ning seda ka rahastamise osas. Oleme seisukohal, et esmalt tuleb ühiselt kokku leppida ÜPP tuleviku eesmärkides ning alles seejärel arvestada nende eesmärkidega ÜPP eelarve diskussioonidel selliselt, et see aitaks kaasa uue finantsperspektiivi aruteludele, kuid ei piiraks neid otseselt.
- Eesti leiab, et ÜPP peab tulevikus võtma suuna suuremale turule orienteeritusele, maaelu poliitika tugevdamisele ning konkurentsitingimuste ühtlustamisele liikmesriikide vahel.

5) Välissuhted ja julgeolek

Euroopa kaitse- ja julgeolekupoliitika

Ülemkogul võetakse vastu deklaratsioon EL julgeoleku- ja kaitsepoliitika (EJKP) alase võimekuse tugevdamisest, rahvusvahelise julgeoleku kindlustamisest ja Euroopa julgeolekustrateegia ülevaatamisest. Dokument võtab kokku ja annab hinnangu nii Prantsuse eesistumise ajal kui ka kogu 2008. aasta jooksul Euroopa Liidu julgeoleku- ja kaitsepoliitika valdkonnas tehtule ning saavutatule. Valdkond on praeguse eesistujariigi Prantsusmaa algatusel jagatud kolmeks erinevaks alavaldkonnaks: kriisiohjevõime tugevdamine, rahvusvahelise julgeoleku kindlustamine ja Euroopa julgeolekustrateegia ülevaatamine.

Eesti seisukoht:

- Eesti hinnangul on Prantsusmaa eesistumise ja kogu 2008. aasta jooksul EJKP valdkonnas toimunud edasiminekuks. Gruusia, Kosovo, Tšaadi, Afganistani ja Somaalia missioonidele viidates võib väita, et on arenenud Euroopa Liidu võime reageerida kiiremini ja otsustavamalt kriisiolukordadele. Kasvanud on missioonidel viibivate ekspertide arv ja professionaalsus. Siiski ei ole veel suudetud kõiki probleeme lahendada, mistõttu Euroopa Liidu iseseisev tegutsemisvõime kriisidele reageerimisel ei ole alati tagatud, seda eriti strateegilise ja taktikalise transpordiga seotud probleeme silmas pidades.
- Eesti toetab dokumendis kajastatud üldpõhimõtteid kriisiohjevõime tugevdamise osas. Euroopa Liidu tasemel vahekokkuvõtete tegemine ja eesmärkide seadmine tulevikuks on positiivne. Väärrib rõhutamist, et taoliste vahekokkuvõtete koostamine lähendab EJKP valdkonnas liikmesriikide huve ja arusaamu, mistõttu edaspidi tekkivatele kriisidele reageerimisel on võimalik jõuda kiiremini üksmeelele, millega omakorda kaasneb kogu otsustamis- ja reageerimisprotsessi kiirenemine ning lühenemine.

- Eesti nõustub põhimõtteliselt dokumendis fikseeritud lähenemisega rahvusvahelise julgeoleku kindlustamiseks ja peab selles sisalduvaid tegevusi oluliseks ning ajakohaseks, tugevdamaks rahvusvahelist rahu ja julgeolekut.
- Dokument kajastab ulatuslikult Euroopa julgeolekustrateegia valdkonnas tehtut ja kavandatavat. Meile olulisena on sõnastatud, et Euroopa Liidu tegevus julgeolekustrateegia elluviimisel peab olema vastavuses Euroopa Liidu ressursidega ning suunatud valdkondadele, kus Euroopa Liit saab anda reaalse panuse, mis välistab ohu reageerida kriisidele kõigile headele kavatsustele vaatamata ebaefektiivselt.

Idapartnerlus

Euroopa Komisjoni 3. detsembril avaldatud idapartnerlust käsitlev pakett ja selle teatis on komisjonipoolseks koonddokumendiks Poola, Rootsi ning Tšehhi ettepanekutele Euroopa naabruspoliitika idamõõtmte tugevdamise kohta ning jätkuks 19.-20. juunil ja 1. septembril toimunud erakorralise Euroopa Ülemkogu järeldustes sõnastatud idamõõtmte tugevdamise eesmärkidele.

Komisjoni pakett idapartnerluse tugevdamise kohta sisaldab konkreetseid ja laialdasi (hõlmates kõiki Euroopa naabruspoliitika tegevuskavas loetletud valdkondi) suuniseid tugevdamiseks ELi ja sihtriikide demokraatlikku, sotsiaalset ja majanduslikku ühtekuuluvust ning omavahelist poliitilist dialoogi. Konkreetselt sisalduvad teatises ettepanekud senisest ambitsioonikamast partnerlusest; võimalusest sõlmida edasijõudnud riikidega assotsiatsioonilepingud (seejuures ei välistata tihedamat integratsiooni tulevikus) sõltuvalt sihtriikide valmidusest; viisapoliitika liberaliseerimisest, viisalihtsustuse ja viisalõivude langetamise näol; toetusest idapartneritele edendamaks inimõigusi, demokraatiat ja õigusriigi põhimõtteid, ühistegevust riikluse ja territoriaalse terviklikkuse konsolideerimisel ning konfliktihalduses; samuti idapartnerite rahastamise järk-järgulist tõstmist ning oluliselt suuremate eraldiste arvestamist 2014 - 2020 finantsperspektiivis. Teatises sisaldub ka ettepanek liikmesriikide ja idapartnerite multilateraalsest koostööst, nt iga-aastasest Euroopa Liidu ja idapartnerluse sihtriikide välisministrite kohtumisest, aga ka töökohtumistest muudel tasemetel ja teemadel.

Eesti seisukoht:

- Eesti leiab, et detsembri alguses avaldatud Euroopa Komisjoni pakett Euroopa naabruspoliitika idapartnerluse tugevdamisest on sisult väga hea ning kajastab piisavalt nii Euroopa Liidu liikmesriikide kui ka sihtriikide huvisid.
- Eesti peab oluliseks Euroopa Liidu rolli suurenemist meie naabruskonna stabiliseerimisel. Idapartnerluse tugevdamine on äärmiselt tähtis sihtriikidele, väljendades Euroopa Liidu pikaajalist huvi piirkonna vastu ning pakkudes neile tõsiseltvõetavat strateegilist valikut.
- Eesti leiab, et idapartnerlus peaks poliitilise solidaarsuse kõrval pakkuma meie idapartneritele konkreetset abi ja koostööd, et suurendada stabiilsust, julgeolekut ja majanduslikku heaolu EL vahetus naabruses.
- Idapartnerluse tugevdamine on kasulik kõigile EL naaberriikidele. Stabiilne naabus, heanaaberlikud suhted, hea valitsemistava, üheselt mõistetavad äritavad ning standardid on universaalseks julgeolekugarantiiks.